

dit woord
gewandeld;
te denken
in den één
n wilt, een
itje. Maar
e, en dan
speel geen
de schepen
uizendmaal
ter u ver-

iet aan, in
t heeft hij
ijn in den
atiger dan
ken, niet
en synode,
n die het
boven de
e, dat God
e driftbui?
precies
tegen een
d van den
Ubbink en
sche theo-

werkelijk-
de binding
reeds als
afwerde,
arnhemsche
en waarin
-voorkeura-
n Eva, dus
slechts
in de his-
ezelfde per-
staát, dat
niet tot in
el tot-den-
en heen in,
te spreken:
de Heere
in het sub-
len-mensch-
n subjecti-
polemieken
ruten even-
n datzelfde
grijpen, toen
n nu daad-
tst vertrou-
positie an-
Arnhemsche
nus' mond:
nade ver-
verzegeld,
latzelfde ge-
was, doch
horst werd,
zich in deze
graf. Hij
n van Gods

Lenker der

zeggende. Ik
olgens juris-
goede typee-
verbondsge-
chap en een
(Ged., 152)
e schuld van
besloot, hem
zich als een
koning hã d
en, vóór de
e, om zoo te
het volk er-
ienst geen
en des volks
dan dat een
rondwet; en
die van het
raders in de
tan ook Uriah
h David als
g, 140, 152).
den koning
En als later
t gevaar van
noemt König
volg daarvan
r Jerobeam
t de profeet
lomo. Welnu,
en moord op
edt, weer den
e hem daarin
n laat weten,
waarin men
est, niet mag
boosheid, die
i uit den weg
ker.....
i Israëls rijdt

onverschrokken een machthebber tegemoet, die zich vergrijpt aan de rechten van de schapen Israëls. O, hebben ze niet begrepen, dat zóó Greijdanus toornen móest tegen een synode, welke de theocratische rechten schond, en zulks ondanks het verbond, dat in een lastbrief van de afgevaardigden was vastgelegd? Hebben ze niet gevoeld, dat hier een man, die het vechten hãatte, moest spreken, omdat hij „ruiter“ was op een tank der kerk? Zóó heeft Greijdanus met anderen getelegrafeerd óók aan een minister en een kamerpraeses, in de dagen van Linggadjadi; en zóó heeft hij vlammeende brieven geschreven aan een synode, die sultanische despotie had ingeruild voor foederale dienstverrichting aan de rechthebbende kinderen des verbonds. Weet men niet, dat het woord „synodocraten“ van Greijdanus stamt? Zwakkelingen zeggen: het is een scheldwoord. Ze begrijpen van Greijdanus' term even weinig als van Nathans uitgestoken vinger: gij zijt die man, of van Elia's bezoek aan Achab, als hij den wijngaard inspecteert van Naboth, die nu dood is.

We zijn wel erg de lijn kwijt, en..... het wagenspoor van Israëls strijdwagen, als wij niet de eenheid van lijn hier zien. De eenheid tusschen „het één en het ander“, zou Greijdanus zeggen.

Mijn vader, mijn vader, wagen Israëls, en zijn ruiters.

Ik weet niet, wie er deze week zullen staan om Greijdanus' groeve. Ik hoop, dat ik er niet zal zien, wie hier een onbeleden schuld hebben, waarop ze, vruchteloos, gewezen zijn vóórdat hij den laatsten adem uitblies.

Ik laat hen uit mijn gedachten varen.

Ik zeg alleen maar tot de vrienden en de broeders en mijzelf: zie toe, en wacht u. Men kan „vader, vader“ roepen, zoo als Elia 't deed, maar óók, zóó als de koning Joas het gedaan heeft. Joas, die zijn wagens en zijn ruiters op Jeruzalem heeft afgestuurd, en het aan Samaria onderwierp, maar die van Elia een bestraffing kreeg wegens zijn manco in den strijd tegen de heidenen, en dat in 't zelfde uur, waarin de koning riep: mijn vader, mijn vader, wagen Israëls en zijn bemanning. Als koningen „mijn vader“ zeggen, is het wel eens meer wat al te luchtig.

Maar o, Elia, mannen broeders, Elia heeft gebéden, om zijn eigen zóón-schap tegenover Elia, en dus om het concrete vaderschap van Elia over hem. Dat was, toen hij vroeg, dat twee derde van Elia's geest op hem mocht vallen. Een dubbel aandeel in Elia's geest-van-wagenvoerder in de kerk-armee. Een dubbel deel, dat is het deel van eenen eerstgebornen zoon. En toen het teeken kwam, het teeken, dat verhooring van dit leerlingen-gebed kwam garandeeren, toen wist hij het: nu ben ik zijn zoon, en hij is mijn vader. Daaraan dachten we, toen we hierboven zeiden: niet in den vocativus, maar in den nominativus moeten wij dat „vader“-woord, en dien „ruiter“-naam gaan spreken. Niet in een toespraak tot een doode, doch in een belijdenis van den God aller levenden.

Ik heb gearzeld, deze week, of een Greijdanus-nummer van De Reformatie in den geest was van Greijdanus: hij had verboden, toespraken bij zijn graf te houden. Ik heb het plan toch doorgezet; maar ik beken, dat alles hangt aan dat dilemma: nominatief-vocatief. We kunnen bij een graf: „vader-ruiter“ zeggen in den vocatief: dan spreken we den persoon aan. Gebruiken we den nominatief, kalm zeggende: hij heeft ons geleerd, en ook geleid, en werd dus vader en wagenstuurder, dan is het ons begonnen om zijn werk; en dan zien we weer den God, die hem bekwaamd heeft en geroepen en tot slaaf van Jezus Kurios gemaakt. Zóó mag 't alleen.

Greijdanus heb ik zien sterven. Dat kán weer na de vrijmaking, dat de ééne Kamper professor den ander ziet sterven, en weet, dat 't alles goed is, zoover den Heere God betreft. En dat het mag. Die zegen is weer verscheid gewonnen, als gij 't weten wilt.

Maar daarom juist wordt het bezwaar van dit extranummer alleen bezworen door de lezers. Hoe?

Als zij nu bidden om twee derde van den geest van onzen wagenstuurder, thans in den hemel. Van Gelderen zegt: „Deut. 21:17 schrijft voor, dat een vader, bij het maken van zijn testament, geen subjectieve voorkeur mag laten gelden, maar dat hij zuiver objectief aan den zoon, die werkelijk de eerstgeborene is, een dubbele erfportie toekennen moet..... Elia vraagt uit de geestelijke nalatenschap van zijn meester zooveel, als een eerstgeborene krijgt uit de nalatenschap van zijn vader. Onder hen, die in geestelijken zin „zonen“ van Elia kunnen heeten, begeert Elia het eerstgeboorterecht“..... „Elia wil toch niet het laatste woord houden. Hij legt alles in des Heeren hand“. „De kijk, dien Jahwe heeft op Elia, zal beslissend wezen“.

Zoo heeft Elia niet over zijn zoon beslist: de Heere moest het doen.

Ook heeft Elia niet om dezen vader-erflater gedwongen: de Heere moest het zeggen.

Och, neen, nu kan dit nummer van ons blad geen kwaad meer. Het zal gemakkelijk zijn, Greijdanus' graf te zoeken. Maar of wij van dezen man met recht zullen kunnen zeggen: mijn vader, mijn vader, dat zal iets

moeilijks zijn. Het zal daarvan afhangen, of wij van zijn geest een eerstgeboorte-portie krijgen (en dat is een kwestie van vrijmachtige verkiezing) en of wij op zijn strijdwagen klimmen, al „ligt“ die ons ook nèt zoo min als aan dien man des vredes, en der stilte, Seakle Greijdanus.

En wijl het eene een zaak is van verkiezing, en het andere een zaak van verantwoordelijkheid, dáárom zal dit artikel geen kwaad doen hun, die geroepen zijn, en die het toonen, door te gehoorzamen, tot schorsing toe.

Er zijn schorsingen op kerkpapier.

Er zijn andere, die men noemt: uit de gratie raken bij de vrienden.

11 AUGUSTUS 1944

De stem van den „geschorste“

[Dank zij Mevrouw C. Brandsen, Nolensstraat 68, b. Rotterdam-C., kunnen we hier den stenografisch door haar opgenomen tekst geven van de rede, die prof. dr S. Greijdanus, pas zoó als men dat toen heette „geschorst“, uitsprak in de bekende vergadering van 11 Augustus 1944 (Luthersche Kerk, Den Haag).]

Om 2 uur heropende De Knoop de vergadering en liet zingen Ps. 89:7 en 8.

Daarna gaf hij het woord aan Prof. Dr S. Greijdanus.

Toespraak van Prof. Dr S. Greijdanus

Geachte Vergadering,

Ik was niet van plan, heden tot u te spreken, maar de voorzitter heeft mij gevraagd, om toch een kort woord tot u te richten. Voor dat verzoek ben ik bezweken. Ik wensch tot u maar een kort woord te richten. Het is eigenlijk niet noodig, dat ik spreek over zaken, want ik meen, in dit en dat geschrift mij daarover wel genoegzaam geuit te hebben, zoodat het niet noodig is, dat ik op die punten op het oogenblik nader inga.

Er is iets anders, dat ik ga zeggen.

In de eerste plaats, dat natuurlijk deze loop van ons kerkelijk leven, gelijk het tot nu toe gegaan is, ons zeer heeft bedroefd. Niet zoozeer om mijn persoon. Gij moet ook volstrekt geen medelijden hebben met mij, want dat ik een oud man ben, heeft voordeelen, en dat ik alleen ben, heeft ook zijn voordelen. Dus, dienaangaande hoeft u met mij geen medelijden te hebben. Maar het is over den gang van het kerkelijk leven zelf, wat het voor de kerk is, en meebrengt, dat ik mij zeer bedroef. Want nu is met de afzetting van Prof. Schilder de beslissing, de finale beslissing, gevallen. Te vóór en leefde er altijd nog, al wisten we wel: „het is ongegrond“, niettemin de hoop, ik durf haast niet zeggen de verwachting, tóch de hoop in elk geval: misschien zal er een kentering ten goede komen. Nu weten we: het is niet zoo geweest. De beslissing is gevallen. De scheur is nu gescheurd.

Nu is er dienaangaande iets, wat ook mij persoonlijk raakt. In mijn ambtelijken arbeid heb ik zooveel mogelijk getracht, om de gemeente te binden aan Gods Woord, niet te doen steunen op mij, op mijn persoon, want ik wist, wanneer daar eens iets kon komen, waardoor de gemeente met mij omviel, dan zou dat natuurlijk droef zijn voor de gemeente, dan had ik haar niet goed geleid, omdat ze niet rusten moet op een predikant, maar op Christus. Een mensch kan vallen en vervallen, Christus blijft. En daarom zag ik ook in, dat mijn arbeid als predikant was: de gemeente niet binden aan mij, maar aan Christus, opdat, wat ook kome, zij nooit met mij te gronde zou gaan, maar zou rusten op Christus alleen.

Daarmee staat ook in verband, dat ik niet graag in kerkelijke zaken gemoeid ben. En nu deze omstandigheden er zijn, en ik ben er in gemoed, spijt het me, wat dat betreft, dat mijn naam er mee verbonden is, omdat ik niet wil, dat 's Heeren kerk aan mij verbonden is. Want het is niet mijn kerk, maar 's Heeren kerk. En daarom wenschte ik, dat mijn persoon en naam op den achtergrond zou blijven en heelemaal niet met een actie verbonden zou zijn. Maar ondanks mijn wenschen, is het zoo gekomen.

Nu is de vraag: wat moet nu geschieden? Dienaangaande kan ik u niet precies uitstippelen, wat zoo mijn ideeën zijn, dat gedaan moet worden, omdat het voor mijzelf niet eens precies helder is. Maar iets kan ik toch wel zeggen.

In de eerste plaats is het altijd mijn wensch geweest, toen ik zag, hoe het uit zou loopen, dat dan niet van onzen kant de uitgang zou zijn, maar dat wij dan zouden uitgeworpen worden. En dat is nog mijn gedachte. Zooveel mogelijk zóó werken, dat niet wij er uit gaan, maar, als het moet, dat wij worden uitgeworpen.

Maar er moet toch iets practisch gebeuren.

Wat moet dat zijn?

M.i. staan wij nu allen voor een keus. Moeten we, wat de Synode gedaan heeft, en de afzetting, moeten wij dat voor onze rekening nemen,

Maar laat in Gods naam de wagens sturen naar 't gebod, recht naar de syriërs, en recht naar de Davidsburch, en den berg van Sjomer, als 't daar een revólte werd tegen de rechten der theocratie. K. S.

1) Zonder hier op tekstcritische en exegetische kwesties in te gaan, melden we toch, dat er ook een lezing schijnt te bestaan te hebben met „ruiter“ in het enkelvoud (LXX).

2) 2 Kon. 10:2; Jer. 43:17; Jer. 46:9; vgl. 1 Sam. 13:5; 1 Kon. 1:5; 10:26; 2 Kon. 8:21; 9:21; 13:7; Jer. 17:25; Gen. 50:9; Ex. 1:9, 17, 18, 23, 26, 28; 15:19; Joz. 24:6; 1 Sam. 13:5; 1 Kon. 1:5; 9:19, 22; 10:26; 2 Kon. 2:12; 13:7, 14; 18:24; Jes. 22:7; 31:1; 36:9; Ez. 26:7; 1 Kron. 18:4; 19:6, enz.

3) Vgl. Gesenius i.v. et. i.l.

Foto, op verzoek van de Redactie welwillend afgestaan door den heer H. Kouwenhoven te Voorburg, van prof. dr S. Greijdanus, staande op den preekstoel van het kerkgebouw der Luthersche Gemeente, Luthersche Burgwal, Den Haag, in de bekende vergadering van 11 Augustus 1944, waar ook prof. Greijdanus een rede hield, en de historische woorden sprak: „met mij behoeft ge geen medelijden te hebben“.

of niet? Ieder moet handelen overeenkomstig zijn eigen overtuiging. Wie meent, het niet te kunnen verantwoorden voor den Heere, moet het bekend maken. En daaruit vloeit voort, dat degenen, die er zóó tegenover staan, moeten uitspreken, dat ze het doen van de Synode in dezen afkeuren, en voor zoover zij er mee te doen hebben, het niet kunnen erkennen.

Nu zijn natuurlijk de omstandigheden verschillend. De één is gewoon lid, het ambt der geloovigen heeft hij; de tweede is bovendien bijzonder ambtsdrager, hetzij diaken, hetzij ouderling, hetzij predikant. Vervolgens kan het wezen, dat een bijzonder ambtsdrager alleen staat, of dat zij met z'n tweeën zijn en de meerderheid tegen hen is. Het kan óók wezen, dat de meerderheid van den kerkeraad er evenzoo over denkt. Verschillende gevallen brengen verschillende mogelijkheden met zich. Nu dunkt me, dat voor allen gewenscht is, dat ze klaar en duidelijk doen kennen aan hun kerkeraad, dat ze, wat de Synode in dezen gedaan heeft,